

עזר משפט

הלכות מקח וממכר, אונאה,
מתנה, אבידה, נחלות,
אפוטרופוס

תמצית כל סעיף
החל מהגמרא והראשונים,
דרך שו"ע ונו"כ
ועד הקצות, הנתיבות והפת"ש

אביעד תפוחי

כל הזכויות שמורות לאביעד תפוחי.
אין להעתיק בכל אופן שהוא ללא רשות.

להערות והארות ניתן לפנות:

אביעד תפוחי

052-4548760

astapuchi@gmail.com

ההסכמות ומכתבי הברכה
מובאים לקמן לפי סדר קבלתם

RABBI Z. N. GOLDBERG

Abbad Bies Horaa'h "Hayashar Vehatov"
Member Of Supreme Rabbinical Court

הרב זלמן נחמיה גולדברג

אב"ד בבית הוראה לדיני ממונות "הישר והטוב"
חבר בית הדין הרבני הגדול

ב"ה יום ז' תמוז תשע"ו

הנני דעתי לנצח קצתו של תלמידי חכם מופלג מאד בתורה הרי
 כתי ה'וה הרב הגאון ר' אביעד תפוחי ר"מ בשיבה, וכעת הראני חיבור
 וכבר הראני תיכונת רב המלמד ויועץ כד'האיכור
 ר' ציון מושן משפט שדיא ב' הלכה דשמי' וס'התא
 קט"ז, וצ"ב משפט, ודן דיניו ולפניו איחובים
 ודו"ק ראוי מאד להדפיסו ולהפיצו ברבים לתועלת
 הלומדים ותועלת יושבי ארץ ישראל וישיבי ארץ ישראל
 לנצח ולפסוק הלכה למעשה.
 ואסיים בברכה יתן הקב"ה שימשיך לעלות מולי מעלה מעלה
 וקדומו ר' החתום בלמן (תמוז תשע"ו) זצ"ל

ב"ה יום ב' תמוז תשע"ו

הנני בזה לדבר בשבחו של תלמיד חכם מופלג מאד בתורה הרי
 הוא הרב הגאון ר' אביעד תפוחי ר"מ בשיבה, וכעת הראני חיבור
 רב הכמות ויותר רב האיכות על דיני חושן משפט שביאר כל הלכה
 בטעמי' וסברותי' בשם "עזר משפט" ובו בירורים ופולפולים
 ארוכים, ובודאי ראוי מאד להדפיסו ולהפיצו ברבים לתועלת
 הלומדים ותועלת יושבי ארץ ישראל וישיבי ארץ ישראל
 ואסיים בברכה יתן הקב"ה שימשיך לעלות מעלה מעלה בתורה.

ובאתי על החתום
 זלמן נחמיה גולדברג

אשר זעליג וייס

כגן 8

פעיה"ק ירושלים ת"ו

י"ב תמוז ג'י

ג

בן ראיתי את ספרו הנפלא של תלמידי יקירי ידיד נפשי הר"ג ר' אביעד תפוח שליט"א. ספר זה כשמו כן הוא "עזר משפט" סיכומים וביאורים לאורכה ולרוחבה של חשן משפט, ויש בו עזרה גדולה ותועלת חשובה לכל העוסקים במקצוע גדול זה של דיני ממונות. יודע אני את בקיאותו הגדולה של המחבר שליט"א בדיני ממונות בהיותו יושב ומשמש בפנינו בבית הדין בסברא ישרה ובהירה. וכך גם ספר זה מצויין בבהירות, בישרות בסדר נכון ובשפה ברורה ונעימה. בטוחני שהספר יהיה לתועלת גדולה, וברכתי להרה"ג שליט"א שדבריו יעלו על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן ורבים יאותו לאורו.

באהבת אומן
אשר זעליג וייס
אב"ד וראש ישיבת דרכי תורה
פעיה"ק ירושלים ת"ו

ב"ה
י"ב תמוז, ע"ו

הן ראיתי את ספרו הנפלא של תלמידי יקירי ידיד נפשי הר"ג ר' אביעד תפוח שליט"א. ספר זה כשמו כן הוא "עזר משפט" סיכומים וביאורים לאורכה ולרוחבה של חשן משפט, ויש בו עזרה גדולה ותועלת חשובה לכל העוסקים במקצוע גדול זה של דיני ממונות. יודע אני את בקיאותו הגדולה של המחבר שליט"א בדיני ממונות בהיותו יושב ומשמש בפנינו בבית הדין בסברא ישרה ובהירה. וכך גם ספר זה מצויין בבהירות, בישרות בסדר נכון ובשפה ברורה ונעימה. בטוחני שהספר יהיה לתועלת גדולה, וברכתי להרה"ג שליט"א שדבריו יעלו על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן ורבים יאותו לאורו.

באהבת אומן
אשר זעליג וייס
אב"ד וראש ישיבת דרכי תורה
פעיה"ק ירושלים ת"ו

הרב דוב ליאור

רב העיר
קריית ארבע היא חברון ת"ו

בס"ד, ב אלול תשע"ו

מכתב ברכה

הובאו לפניי שלושה קונטרסים של החיבור 'עזר משפט' מאת הרב אביעזר תפוחי, העוסקים בענייני חושן משפט, הלכות אבדה, אונאה ושומרים, ועברתי על חלק ממנו. הרב המחבר ציין את מקורות הדינים מהתלמוד ומגדולי הפוסקים הראשונים והאחרונים והוסיף הסבר קצר וקולע כדי להקל על הלומדים לדעת את מקור הדין ואת טעמו. אין ספק שחיבור זה יכול להיות כלי עזר חשוב לאברכי הכוללים השוקדים על לימוד הלכות חושן משפט, ולאפשר להם לדעת, לזכור ולהבין את הנושאים. יישר כוחו של הרב המחבר על ההשקעה והעמל הגדולים הניכרים מבין השיטין. יהי רצון שיזכה לעלות ולהצליח בעולמה של תורה, ויפוצו מעיינותיו תוצה לזכות את הרבים ולקרב את ישראל לאביהם שבשמים.

החותם לכבוד התורה ולומדיה,

דוב ליאור

בס"ד, כ' אייר תשע"ז
1103-4/ע"ז

דברי ברכה

הובאו לפני גלינות ספרי **"עזר משפט"** סיכומים על דיני חושן משפט, מקורות הדינים בתלמוד ובראשונים, הרמב"ם וש"ע, בתוספת הארות והערות, שכתב וערך הרב היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, עמו עוז ותושיה, משנתו ערוכה וברורה, מזכה הרבים, תהלתו בקהל חסידים, יראת ה' היא אוצרו, שמן תורק שמו, כבוד שם תפארתו, הרה"ג **אביעזר תפוחי שליט"א**.

אכן דבר נאה ויאה עשה הרב המחבר, ויעיל לחזרה ולשינון סיכומי ההלכות בחושן משפט, מקורות הדינים בש"ס, עם דעות הפוסקים הראשונים, ודעת הרמב"ם במקורו, ודברי מרן הש"ע, ודעות האחרונים, והכל עשה בעיון ישר ונכון, בבחירות בסדר נאה ונכון, בטוב טעם ודעת, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף, ובעזה"י יהיה זה לתועלת לבני התורה הלומדים ומשננים הלכות אלו, ולפעלא טבא אמינא, איישר חיליה לאורייתא.

וראיתי את אשר כתב בהקדמתו בחשיבות לימוד הגמרא קודם שלומדים הלכות, וכבר אמרו בירושלמי (ר"פ ר"א דמילה) דכל תורה שאין לה בית אב אינה תורה, והשמיעונו כי אין להורות הלכה למעשה אלא ע"פ יסודות נאמנים בתלמוד, ובספר האשכול (בהלכות ס"ח עמוד ג) כתב: נשאל רב פלטי גאון, איזה עדיף ומשובח, אם להעמיק בהלכות על פי התלמוד, או לעסוק בהלכות פסוקות וקטועות? והשיב, שרוב העולם מטיח אחר הלכות פסוקות, ואומרים מה לנו להעמיק בקושיות ופלפולי הש"ס. אבל לא יפה הם עושים ואסור לעשות כן, שהם ממעטין התורה, וכתיב יגדיל תורה ויאדיר. ולא עוד אלא שגורמים שתשתכח התורה מישראל. ולא נתקנו הלכות פסוקות לשנן בהם, אלא למי שלמד הש"ס כולו ועוסק בו תמיד, ואם מסתפק לו דבר בדין, ואינו יכול לפרשו, יעיין בהלכות ההם. עכ"ל. ולכן מוטלת חובה לפנות תחלה אל התלמוד, כי מן הבאר היא ישקו העדרים, וכל תורה שאין לה בית אב [התלמוד] אינה תורה. ואם ד"ת עניים במקומן, הם עשירים במקום אחר. ואמרינן בסנהדרין (מב.) כי בתחבולות תעשה לך מלחמה. א"ר יוחנן במי אתה מוצא מלחמתה של תורה, במי שיש בידו חבילות של משנה. [אך כל שאין הדבר מבואר כל הצורך, מרכיב בראיות לחזק הדבר, ולאפושי גברי נמי].

ועיין למרן החיד"א בברכי יוסף (יוזה דעה סימן רמו סק"ה) שהביא בשם תשובת הגאונים כ"י, שכתבו כדברי ספר האשכול הנז' ע"ש. [והובא לשונו להלן עמוד הבא]. והביא מספר יש נוחלין שכתב, לימוד מסכת ברכות ענין גדול, מסכת שבת ענין מפואר, כתובות כולל כל התלמוד, חולין, עכ"ס, נדה, כלל גדול. ונדע מה שהפליגו גורי האר"י ז"ל בשבח הלימוד בתלמוד בבלי, וכתב מרן החיד"א בשם הגדולים (מערכת ת' אות נו) דאפשר דמשום הכי כמעט כל העסק הוא בתלמוד בבלי. ועיין במאורי אור (ערך גלות, ובסוף הספר). והאמוראים הראשונים מתחלה שחיברו ירושלמי זכו וכו' ואחר חיברו תלמוד בבלי כמ"ש הרמ"ו. ואחר כך האחרונים פירשו הירושלמי, חזו היה על ידי עסק הבבלי, ומשם באו לפרש הירושלמי ועלה בידם שתיים כהלכתם. ומזה תשכיל גודל קדושת נשמת

הרמב"ם שחיבר הלכות ע"פ הירושלמי. [במקום שלא מצינו הדין בתלמוד בבלי]. ורבינו יהודה בר יקר שעשה פירוש לירושלמי, ומ"מ גם הם היו צריכים לעסוק ביותר בתלמוד בבלי.

ובשו"ת חות יאיר (סימן קכ) האריך בדבר סדר הלימוד לבני ישיבה צעירים, וכתב שם, דבודאי התלמוד אין לך מדה טובה הימנה, אכן הוא דרך רחוק מאד מאד, כי אם ילמד עם גפ"ת הקבוע שם בלימוד הכללי עוד דף אחד מהש"ס, והוא די והותר אף לבחור חשוב, אם יבקש שיתקיים בידו ויחרוך רמיה צידו, ולא ילך קמא קמא ברוח, נמצא שיכלה כמה שנים עד שיתקיימו בידו ד' וה' מסכתות גדולות, ולימוד הטורים והסמ"ע ראיתי בחורים רבים שוגים בזה, ששומעין כל יום שיעור מאלה ואינו תכלית כללי רק לדיני ממונות, שהוא על פי הסברא והנכון קצה האחרון מן הלימוד וחלילה לי להקטין מעלות משפטי ה' כי חיות הנה, וממקום קדוש יהלכו, לא כמשפטי הגוים שהמה בנויים על שיקול הדעת ושכל האנושי, כמ"ש החכם האמתי מהרי"ע בעל העקידה, שפתים ישק, רק שהיפוך הסדר הנכון הזה אינו רק מג' פנים. הא' לפעמים הרב המגיד בוחר בזה בשביל עצמו כדי ללמוד דיני ממונות, ואפשר שהוא כבר מילא כריסו בשאר החלקים, הב' מפני הגובה והגאון אשר יחשבו בהם בקיאים בדיני ממונות, יצא טבעם תוך בני אדם וכו', ויקבלו שכר וכו', והוא לימוד שלא לשמה וגרע מיניה שתכליתו מצה ומריבה, להצדיק רשע ולהרשיע צדיק, והיא לא תצלח, והג' בחרו בדבר שיש בו פלפול ועומק כענין הרוצה להחכים יעסוק בדיני ממונות, שאין לך מקצוע וכו', והוא אמת, רק שדבר בעתו מה טוב, ואין ראוי למאוס מי השילוח ההולכים לאט, שיש בהם יפוי כח וזכות אב"א, משום דתדיר שהוא חוכר' היום שראוי לדעת כל איש ישראל, והוא חלק או"ח, ואחריו חלק יו"ד, שג"כ מה טוב ומה נעים שידע להבין ולהורות בביתו דברים קלים, שהם כביעותא בכותתא, או אם יתרמי במקום שאין איש, ואב"א משום דמקודש שבשני חלקים אלו נכללים תילי תילי מצות חובות הגוף הנה, ודקדוקיהן כפלי כפלים ממה שימצאו בחו"מ, אף כי בכללם אין בהם חובת ידיעה המגיע לחובת מעשה. והנה בדורותינו זה החלק המובחר והטוב, חלק אורח חיים כשמו כן הוא, יושב שכול וגלמוד אין איש שם על לב, דוגמת מסכת מועד קטן שזכר בעל ספר חסידים. והנה בדורות הראשונים לפי מה ששמעתי היו שומעים ולומדים בבחירתם ספר העקידה, והעיקרים, והכוזרי, ודוגמתן, מפני שהיה כל מגמתן להשלמת נפשם, שהוא האמונה בשרשי הדת, לכן למדו ספרים המדברים וחוקרים בזה. ובזה יפה עושין דורות הללו שמתרחקים מאוחן הלימודים, כי טוב ויפה לנו ולבנינו להאמין האמונות המוטלים עלינו בלי חקירה. גם היו קצתם לומדי' מטעם הנ"ל ספר תובת הלבבות, והוא מדבר ג"כ בחקירה בשער הראשון, ובשאר שערים מלא דעת ויראת ה'. ועמ"ש בהקדמה על איש שלמד דיני גיטין וקידושין, ולא ידע דבר מחובת הלבבות, המוטל על כל איש ישראלי. ע"ש. וע"ע בספר עיקרים (מאמר א' ע"ס). כי גם חלק או"ח מוטל על כל איש ישראל לדעת לפחות כלליו ורוכ פרטיו, והרי זה לימוד המובחר ששנו רז"ל, הלמד ע"מ לעשות ולקיים, שמספיקין בידו וכו'. ע"כ.

והגאון החזון איש באגרותיו חלק ג' (פרק תורה) כתב, דמי שאינו יודע את כל הש"ס אינו יכול לומר סברא ישרה בעיון.

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of The Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

גם הגאון רבי ישראל סלנטר (אור ישראל פי"ח) כתב, ללמוד התלמוד הוא העיון הנכון לשאוב יסודות התלמוד בפרטיו ממקומות המפורזים ולהבין ולהורות כדת, זאת היא שימוש תלמידי חכמים, וקרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים ה"ז עם הארץ (ברשת מד.).

וברכתי להרב המחבר שיה"ר וחפץ ה' בידו יצלת, ויפוצו מעיינותיו חוצה, ולהמשיך בזיכוי הרכים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, ויזכה לברך על המוגמר להוציא לאור כל כתביו על חושן משפט, שובע שמחות וכל טוב.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

פתיחה

ברוך הוא אלוקינו שבראנו לכבודו, ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, וזיכני ללמוד את תורתו בנחת ובישוב הדעת. תוך כדי לימודי את חושן משפט ואבן העזר סיכמתי את הלימוד במחשב. לאחר שבע שנים זכיתי והמלאכה הגיעה לסיימה והצטברו תחת ידי מאות רבות של עמודי סיכומים. בשלב זה ראיתי את הברכה הגדולה שיש לי מן הסיכומים, אך כלל לא עלה בדעתי לפרסם את הדברים. אמנם זכיתי והביאני המלך חדריו לעמוד בראש כולל דיינות אשר ממומן וממוקם בישיבת ההסדר 'אפיקי דעת' - שדרות בראשות ראש הישיבה הרב דוד פנדל שליט"א, וללמד חושן משפט חבורה של בני עליה מיוחדים במינם המשקיעים את כל אונם והונם כדי להתגדל בתורה. רק אז עמדתי על מעלתם הגדולה של הסיכומים שברשותי ועל החשיבות שבפרסומם ככלי עזר משמעותי לבא בשערי מקצוע זה של התורה. על כן שינסתי מתני ועברתי על הסיכומים הדק היטב היטב הדק, תקנתי והוספתי, גרעתי ודקדקתי כדי להוציא מתחת ידי דבר מתוקן, בעזרת ה'. תקוותי ותפילתי שספר זה אכן ישיג את יעודו ויהווה כלי עזר אמיתי לדורשי ה' ואוהבי שמו.

כידוע, דיני ממונות הם ים שאין להם סוף, לכן ברצוני להציג כאן שיטת לימוד אשר מנסיוני היא הטובה ביותר לרוצה לצלוח את הים הסוער הזה בשלום ובמתקנות.

א. חשיבות לימוד הגמרא

היסודות בכל נושא טמונים כמובן בגמרא. אי אפשר להשוות לימוד בו הלומד בקי בסוגיות הרלוונטיות בש"ס, לבין לימוד בו הלומד אינו בקי בהם. הפער משמעותי משתי סיבות. ראשית, בתחום הלימודי. פשוט וברור שדברי הראשונים והאחרונים בנויים על גבי סוגיות הגמרא וזו מהווה תשתית חיונית להם. יתירה מכך, ההנחה היסודית של הראשונים והאחרונים היא שהלומד בקי באותם סוגיות ולכן פעמים רבות הם מקצרים בדבריהם ונסמכים על הידע המוקדם של הלומד. כאשר ידע זה חסר, הלומד יתקל בקשיים רבים בהבנת הדברים. לעיתים, יחשוב הלומד שאכן הבין את הדברים, אך כאשר יחזור ליסודות המתבארים בגמרא יגלה שלא הבין את הדברים לאשורם. כאשר ניגשים לטור וש"ע מתוך ידיעה של היסודות ממקורם הרי שהלימוד ברור יותר ומדויק יותר.

הידע המוקדם בסוגיות הש"ס משמעותי גם עבור המתקנות בלימוד. ניתן להמשיל זאת להבדל בין שחקן המשחק על הבימה לבין מי שצופה בו מן הקהל. לעומד על הבמה יש שייכות גדולה ועצומה להצגה, הוא חלק ממשי ממנה, וממילא יש לו הנאה רבה מכל

הגה ומכל תנועה על הבמה. לעומת זאת היושב בקהל, הרי הוא פאסיבי ועליו לקבל כל דבר שנעשה על הבמה ללא יכולת התערבות מצדו, ברור שהנאתו מן ההצגה פחותה בהרבה. כך על דרך משל ההבדל בין מי שניגש ללימוד ההלכה מתוך היכרות עם הסוגיות לבין מי שאינו בקי בהם. האחרון דומה לצופה מן הצד, הוא אינו יכול לחוות דעה ביחס למחלוקות המובאות בפניו, הוא אינו יכול להעלות סברות מוצקות ביחס לשאלות שמעוררים נושאי הכלים, הוא אינו חלק מתהליך הלימוד, עליו לקבל כל מה שמוצג בפניו. שונה בתכלית מי שבקי בסוגיות, יש לו דעה בנושא, הוא יכול להתאבק בעפר רגליהם של הראשונים והאחרונים, להקשות ולתרוץ לבנות ולנתוץ, הוא חלק מ'ההצגה' עצמה. מתיקות הלימוד של השני עולה עשרות מונים על זה של הראשון.

ב. היקף ומיקוד בלימוד הגמרא

פעמים רבות נשאלת השאלה איך ראוי ללמוד את הגמרא כהקדמה ללימוד ההלכה. יש הדוגלים בשיטה לראות לפני כל סימן את הגמרות הרלוונטיות לסימן זה. ניתן למנות ארבע חסרונות בשיטה זו. ראשית, הלימוד נעשה קרעים קרעים, שכן רק לעיתים ניתן ללמוד סוגיות שלימות כהקדמה לסימן, אך פעמים רבות הלומד מוצא את עצמו לומד שורה פה ושורה שם. באופן זה חסר ההקשר של הסוגיא, דבר שהוא משמעותי מאד בלימוד הגמרא. כמו כן, בצורת לימוד זו נשמטים פרטים רבים הנלמדים בדרך אגב משאר חלקי הסוגיא. שנית, קשה מאד לזכור את הגמרא כאשר היא אינה נלמדת בצורה שיטתית ועקבית. שלישי, הראשונים והאחרונים מרבים להביא ראיות רבות מכל הש"ס. מי שלומד רק את השורות הרלוונטיות לסימן שלפניו ימצא את עצמו משקיע שעות רבות בהבנת ראיות פשוטות שהם מביאים. כחסרון אחרון יש למנות את חוסר העצמאות של הלומד המוגבל לשורות מסוימות של גמרא וממילא את חסרון המתקנות הנובע מכך, מתיקות שהיא כל כך חשובה בלימוד התורה.

כנגד שיטה זו, יש הדוגלים בשיטה שיש להיות בקי בש"ס לפני שניגשים ללימוד ההלכה. כך כאשר יגש הלומד ללימוד הלכה הרי שההלכה תהיה כקומה שניה הבנויה על גבי יסודות מוצקים של הקומה הראשונה. החסרון בשיטה זו, הוא שעבור לומדים רבים שיטה זו אינה ישימה מצד סיבות טכניות או מצד שאין אדם למד אלא במקום ובמה שליבו חפץ וכעת חשקה נפשם בלימוד ההלכה. כמו כן, אף הבקי בש"ס צריך לרענן את זכרונו כאשר הוא ניגש ללימוד את ההלכה.

לכן אני מציע לשלב בין השיטות ולקבוע שני מסלולי לימוד גמרא במקביל. המסלול הראשון, לימוד מקיף בש"ס. דהיינו לקבוע הספק מוגדר בכל יום ללימוד המסכת הרלוונטית, ואם אפשר אף להיבחן על כך. באופן זה נבנים היסודות החשובים ביותר של

הלומד, יסודות הבניים על בסיס הגמרא. בנוסף יש לקבוע מסלול שני של לימוד הגמרות הרלוונטיות לפני כל סימן, גפ"ת עם רא"ש רי"ף ור"ן. באופן זה, כאשר ניגש הלומד לסימן הרי הוא מוכן אליו. יש להדגיש שראוי לפתוח את הגמרות עצמם ולא להסמך על ציטוטים שמביא הבית יוסף. בשילוב שני מסלולים אלו, יוכל הלומד בעזרת ה' גם לבנות את עצמו בצורה יסודית, וגם לאפשר לעצמו בינתיים לימוד משמעותי ואיכותי.

לצורך כך, בפתיחה לכל סימן הבאנו את הגמרות הרלוונטיות לסימן זה בתוספת ציונים מדויקים.

ג. 'שיטת הסבבים'

כאשר זכיתי להסתופף בישיבת 'מרכז הרב' בראשותו של הרה"ג אברהם אלקנה כהנא שפירא זצ"ל, נהגתי להשתדל לשהות במחיצתו ולקבל ממנו הדרכות. הדרכתו בלימוד הגמרא היתה שיש ללמוד 'רק' גמרא, רש"י תוספות ואחד מגדולי האחרונים. לימוד הגפ"ת נדרש להיות בעיון נמרץ, ואילו בלימוד של אחד מגדולי האחרונים המטרה אינה להיות בקי בדבריו, אלא להעזר בו כאבן בוחן האם הלימוד של הגפ"ת הוא בצורה הראויה. שכן אם הלומד מבין את קושיותיו של ה'אחרון' סימן שאכן למד כראוי, אך אם דבריו של ה'אחרון' קשים ובלתי ברורים סימן שלימוד הגפ"ת לא היה ברור דיו. זכיתי ואימצתי את שיטתו של ראש הישיבה וכך למדתי במשך כמה שנים. באחת הפעמים שאלתי את ראש הישיבה, מה עם שאר הראשונים, מתי אזכה ללמוד אותם? תשובתו מהווה עבורי עד היום הנחיה משמעותית מאד בלימוד. הוא ענה לי 'בסבב הבא'. ואז כשפניתי ללכת, אחז בזרועי ואמר לי 'הסבב הבא אינו דוקא בעוד שבע שנים אלא לאחר שאתה לומד את המסכת כמה פעמים בצורה טובה, אז מתחיל את הסבב הבא'.

יסוד זה ליווה אותי במהלך לימודי ואני רואה בו יסוד חשוב. ים התלמוד וההלכה הוא עמוק ורחב עד למאד. לומד רגיל עלול למצוא את עצמו שט בים סוער זה ללא מצפן וללא תוכניות מסודרות, מטייל מכאן לשם ומהכא להתם. בסוף שיוט זה יתכן ויגלה שקיצר במה שהיה לו להאריך ולהיפך, או שעסק בציצים ופרחים ולא נותר לו זמן לעסוק בעיקרי התורה. לכן ראוי לו ללמוד הבוגר שיגדיר לעצמו במה רוצה לעסוק, ומה הוא משאיר ללימוד מאוחר יותר. מה הוא מגדיר ללמוד בסבב זה, ומה הוא מותיר לסבב הבא. כמובן שהחלטה מה נכלל בכל סבב תלויה בגורמים רבים, חלקם אובייקטיביים וחלקם סובייקטיביים ולכן כל אחד צריך להגדיר זאת לעצמו. ברצוני להציע הצעה להגדרת סבבי הלימוד. לאחר לימוד הגמרות, יגש הלומד אל לימוד הטור וב"י. לאחר מכן, יגש ללימוד שו"ע עם נו"כ הבסיסים - סמ"ע וש"ך. רק לאחר שהנו"כ הבסיסים הללו מובנים היטב, רק אז יש לגשת להרחבות. הן הרחבות של הפתחי תשובה, שדבריו הם יישומים של הדברים הנלמדים בנו"כ הבסיסיים, והן ההרחבות של רבותינו הקצות והנתיבות. אמנם

מן הראוי ללמוד את כל ההרחבות, אבל דא עקא שהדבר קשה לרוב הלומדים ולכן יש לברור את הס"קים החשובים והיסודיים ולהשאיר את השאר לסבב הבא, בעזרת ה'.
לצורך כך, בפתחה לכל סימן הבאתי רשימה של פתחי תשובה, קצות ונתיבות היסודיים ביותר בסימן.

ד. שיעורי עיון

ב"ה זכיתי להעביר שיעורים בנושאים אלו בכולל הדיינות שבישיבת שדרות. חלק מהשיעורים נוטים לסגנון העיון הישיבתי וחלקם נוטים לסגנון הלכתי, כיון שיש חשיבות לשני הסגנונות השתדלתי לשלב ביניהם. לאחר לבטים רבים, החלטתי לבסוף שלא לצרף את השיעורים הללו לספר עצמו, והרוצה לקבלם יכול לפנות אלי ואשלח לו אותם בחפץ לב.

להלן רשימת השיעורים:

- א. עייל ונפיק אזוזי
- ב. קנין לאחר ל' יום
- ג. קנין חזקה
- ד. קניני גוי
- ה. במה נעשה ומה נקנה בחליפין
- ו. משיכה מסירה והגבהה
- ז. קנין כסף לאחר שחכמים ביטלו אותו
- ח. אופנים בהם מעות קונות מטלטלים
- ט. קנין ללא כוונה לקנות
- י. קנין אגב
- יא. מכר ומתנה באונס
- יב. דברים שבלב ואומדנא בקניינים
- יג. אסמכתא
- יד. דבר שלא בא לעולם
- טו. מתנה טמירתא
- טז. זכין לקטן
- יז. מתנת שכ"מ
- יח. מצווה לקיים דברי המת
- יט. מתנת שכ"מ- למפרע, ובספק
- כ. מתנת שכ"מ בקנין
- כא. יאוש שלא מדעת
- כב. ספק הינוח

- כג. ג' מצוות דהשבת אבידה
- כד. הערות הלכה למעשה בהשבת אבידה
- כה. הוציא הוצאות להצלת ממון חברו
- כו. הפקר
- כז. יסודות גדרי ירושה
- כח. ראוי ומוחזק לענין ירושת הבכור
- כט. ירושת הבכור קודם החלוקה
- ל. ירושת הבת הלכה למעשה
- לא. עבורי אחסנתא
- לב. התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה
- לג. הגדרת האפוטרופוס
- לד. שבועות האפוטרופוס

ה. הרחבות בפוסקי זמננו

היסודות הנצחיים של הלכות קניינים מפורטים בשו"ע ובנו"כ המסוכמים בספר זה, אך יישומם למעשה דורש לעיתים מומחיות רבה בכדי להקיש בצורה נכונה מהם אל המציאות הממונית בת זמננו.

לצורך כך, בפתיחה לכל סימן בהלכות קניינים, הבאתי ציונים לשו"תים ומאמרים יסודיים העוסקים בישום ההלכות במציאות בת זמננו. טרחתי רבות כדי ללקט דוקא את אותם מאמרים שיש בהם חידוש או יסוד מאיר עינים, וניפיתי את המקורות בהם היישום של ההלכות הוא פשוט וישיר. הגבלתי את עצמי בעיקר למקורות המובאים בפרויקט השו"ת בכדי שמקורות אלו יהיו זמינים ללומדים.

ו. שאלות חזרה

שאלות חזרה הינן כלי יעיל ומומלץ המסייע ללומד לברר לעצמו האם התורה שלמד נקלטה כדבעי. ניתן להשתמש בשאלות אלו בסיום כל סימן, או בתקופה של החזרות הכלליות על הנושא הנלמד. מומלץ לכתוב את התשובות ולא רק לומר אותם בע"פ, שכן בשעת הכתיבה ניתן להבחין האם התשובה מלאה וישנה התייחסות לכל הפרטים בשאלה.

לצורך כך, בסוף הספר הוספנו את השאלות שנשאלו במבחני הרבנות הראשית לישראל, בתוספת הפניות למיקומם של התשובות בספר. תודתי נתונה לידידי הרב עקיבא כהנא שליט"א, אשר במסגרת לימודיו בכולל 'ארץ חמדה' שקד על סידור השאלות לפי נושאים, וכן על כתיבת מקורות לתשובות לשאלות, ובחפץ לב מסר את הקובץ כולו להדפסה בספר זה. יש לציין שחלק מההפניות שוננו על ידי כדי להתאימם לספר זה. כמובן שכל הזכויות שמורות לרב כהנא ולכולל 'ארץ חמדה'.

ז. אופן השימוש המומלץ בספר זה

בכדי להקל על הלומד, השתדלתי למעט בסימונים ובשינויי גופן. הסימונים היחידים בהם השתמשתי הם שלושה:

א.

◀ - סימון זה מבטא דעה חולקת.

לדוגמא, כדי לציין שישנה מחלוקת בין רש"י ותוספות כתבתי כך -

◀ רש"י -

◀ תוספות -

ב.

● - סימון זה מבטא שיש כאן עניין חדש.

ג.

סגנון עיצוב של 'כניסה לפני טקסט' - עיצוב זה מבטא הרחבה של הדעה הקודמת. לדוגמא, כדי לציין שדברי הקצות הם הרחבה לשיטת רש"י ואילו דברי הרע"א הם הרחבה לשיטת תוספות, כתבתי כך-

◀ רש"י -

קצות-

◀ תוספות -

רע"א -

ה. תודות

ואילו פינו מלא שירה כים ולשונונו רינה כהמון גליו וכו' אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו. מילים אלו מביעות בצורה מדוייקת את תחושותי בעת נעילת שער זו. בכל שנות לימודי חשתי השגחה פרטית מיוחדת המדריכה אותי ומנחה אותי בנתיבות הלימוד והעליה. 'ומה אשיב לך והכל שלך'.

זכיתי למורים ורבנים דגולים במשך כל שנות לימודי ולא אוכל למנות את כולם. אך באופן מיוחד ברצוני להודות למו"ר הרב אמוץ כהן שליט"א על שבע שנות לימודי תחת שרביט הנהגתו, רבות למדתי משיעוריו ועוד הרבה יותר מזה ממה שראיתי ועקבתי אחרי הנהגותיו ויראתו הקודמת לחכמתו. כמו כן, אני מודה לו על שהקדיש מזמנו לעבור על חלקים מהספר. תודה גדולה ועצומה לידידי ולחברותא שלי הרב ינון אליה חדד אשר העמיס על שכמו את עול ההגהה המדוקדקת של הלכות קנינים ואשר הערותיו שזורות בין דפי הספר. כמו כן אני חש חובת הודאה לידידי הרב שמואל שילה שעבר בזריזות

ובמקצועיות על הלכות אונאה ומקח טעות והעשיר את הכתוב בספר זה. בנוסף ברצוני להודות לכל חבריי אשר עברו על סימנים מסויימים מהספר: הרב שחר אימבר, הרב אפרים בן שחר, הרב מנחם וייס, הרב צחי מויאל, הרב נאור אבוחצירה, הרב אוריאל פרץ הרב ישראל נחשוני והרב משה מסרי.

ברצוני להודות להוריי היקרים ר' יוסף דב ושרה תפוחי על שהשקיעו כה רבות בגידולי ובחינוכי. כמו כן ברצוני להודות לחמי חמותי, ר' חיים וסוזי פדר על כל השקעתם בנו בעין טובה ונפש חפצה.

כמו כן תודתי נתונה לסבים וסבתות אשר מרעיפים עלינו מטוב ליים - ר' ד"ר מאיר זאב פרידמן, אשר זכה לעלות לארץ הקודש ולהקדיש את עיתותיו ללימוד תורה, ומרת רבקה טלאשרי אוד מוצל מאש אשר אנו שואבים רבות מעוז רוחה ועמידתה האיתנה. אנו מתפללים שה' יאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים בבריאות איתנה לאורך ימים ושנים.

כאן המקום להציב יד לסבים וסבתות שהלכו לבית עולמם בשיבה טובה - ר' אברהם יהושע תפוחי שחיבבני עד למאד והתאמץ והצליח להאחיב עלי את צוף דבשה של התורה, ומרת שרה תפוחי שהלכה לעולמה בשנה זו שהיתה דור אחר דור מתושבי ירושלים קרתא דשופריא, ור' משה אליעזר טלאשרי איש תם וישר ירא אלוקים וסר מרע, ר' מנחם מנדל פדר מקים עולה של תורה בדנוור קולורדו, ואשתו מרת מלכה רבקה פדר אשר יחד איתו הקימו בית גדול בישראל וזכו לדור ישרים מבורך. ואחרונה חביבה, מרת רוזה פרידמן אשה גיבורה בעלת לב רחום ואוהב לעם ישראל ולארץ ישראל, ואשר זכינו ללוות את יציאת נשמתה בטהרה. עמלם, תפילתם, דמעתם וחינוכם משוקעים בנו ובספר זה.

אחרונה חביבה אודה לאשתי שירה מיכל, אשר מחמת אהבתה הגדולה לתורה וללומדיה מתמסרת לגידול הילדים וטיפול בענייני הבית ומאפשרת לי ללמוד וללמד. יהי רצון שלא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו ויקויים בנו מקרא שכתוב "בהתהלך תנחה אתך, בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך" "אורך ימים בימינה, בשמאלה עושר וכבוד".

אביעד תפוחי

תוכן ענינים

3	פתיחה.....
16	תוכן ענינים.....
29	סימן קפ"ט / אין המקח נגמר בדברים.....
	(א) אין המקח נגמר בדברים - 29
31	סימן ק"צ / קנין כסף.....
	(א) במה קרקע נקנית - 31 / (ב) פחות משו"פ, כסף שווי, שט"ח על אחרים, שט"ח על עצמו - 32 / (ג) (ד) (ה) (ו) ערב, עבד כנעני, שניהם, אדם חשוב - 33 / (ז) במקום שנהגו לכתוב שטר - 35 / (ח) התנה המוכר או הלוקח - 36 / (ט) משכון - 36 / (י) נתן מקצת דמים ועייל ונפיק אזוזי, ערבון - 36 / (יא) (יב) מוכר שדהו מפני רעתה - 39 / (יג) (יד) ספק עייל ונפיק אזוזי - 40 / (טו) עייל ונפיק לאחר זמן - 40 / (טז) הגדרת עייל ונפיק - 41 / (יז) עייל ונפיק במטלטלים - 41 / (יח) לא עייל ונפיק בטעות, מברחת - 42
43	סימן קצ"א / קנין שטר.....
	(א) קנין שטר - 43 / (ב) האם צריך גם כסף - 43 / (ג) שטר בלשון 'מכרתי' - 44 / (ד) לוקח הטוען פרעתי - 45
47	סימן קצ"ב / קנין חזקה.....
	(א) הקדמה - 47 / (ב) לך חזק וקני, מסירת מפתח - 47 / (ג) נעל - 48 / (ד) גדר - 48 / (ה) פרץ - 49 / (ו) נתן צרור ונטל צרור - 49 / (ז) דייש אמצרי, שביל של כרמים - 49 / (ח) (ט) (י) אכילת פירות, הנאה מהקרקע - 50 / (יב) עשר שדות במכר ובמתנה - 52 / (יג) (יד) (טו) עשר שדות בשכירות - 52 / (טז) בחזקה א"צ כסף או שטר - 53
55	סימן קצ"ג / מחובר לקרקע.....
	(א) מחובר לקרקע - 55
58	סימן קצ"ד / קנין מגוי ולגוי.....
	(א) קנין קרקע - 58 / (ב) נכסי גוי כמדבר - 59 / (ג) גוי שכתב שטר לאחר שקיבל דמים, קנין מטלטלים - 60
65	סימן קצ"ה / קנין חליפין.....
	(א) כלי מקנה, אמירה, כסף, ב' עדים, בגוי - 65 / (ב) במה עושים חליפין? - 67 / (ג) סודר של העדים - 68 / (ד) שיעור הסודר, סודר שאול, תפיסת המוכר בסודר - 69 / (ה) קנין לאחר זמן - 70 / (ו) כל זמן שעסוקים באותו ענין - 71 / (ז) שאר קנינים קונים לאחר כדי דיבור - 71 / (ח) מתי חליפין קונה רק לאחר כדי דיבור - 72 / (ט) קנין שכירות - 72 / (י) קנין במולה - 73 / (יא) בשבת - 73
74	סימן קצ"ו / קנין עבד כנעני.....
	(א) (ב) כסף שטר וחזקה - 74 / (ג) הגבהה - 74 / (ד) שימוש בעבד שאינו חזקה (-אכילת פירות) - 74 / (ה) משיכה - 75

סימן קצ"ז / קניית בהמה ושאר מטלטלים.....76

(א) מסירה מול משיכה - 76 / ב) רשות המתאימות לכל קנין - 77 / ג) כיצד וכמה צריך למשוך? - 77 / ד) משכוכית, עשר בהמות באפסר - 77 / ה) רכוב - 78 / ו) משוך בהמה לקנות כלים שעליה - 78 / ז) קנה לאחר ל' יום - 79

סימן קצ"ח / משיכה, מסירה והגבהה.....81

(א) קנין דאורייתא, קנין הגבהה - 81 / ב) הגבהה - 83 / ג) כמה צריך למשוך? - 83 / ד) הגביה דבר שאין דרכו להגביה - 84 / ה) מדוע ואימתי בטלו קנין מעות - 84 / ו) שכירות מטלטלים - 86 / ז) מתי מסירה קונה? - 86 / ח) היחס בין מסירה ומשיכה - 87 / ט) י' (יא) רשויות לקנין - 87 / יב) התחיל למשוך - לא קונה במסירה - 87 / יג) קנין ספינה - 87 / יד) הכנסה במקצת לרשותו - 88 / טו) שקול זוזך - 88

סימן קצ"ט / מקרים שמעות קונות.....90

(א) מכור לי באלה - 90 / ב) דמים שהם כחליפין - 91 / ג) ארבעה פרקים בשנה - 92 / ד) יתומים, צדקה - 93

סימן ר' / קנין חצר וקנין כלי.....95

הקדמת התיבות - 95 / א) חצר המשתמרת - 99 / ב) עד שיקבל עליו או ישכור את מקומו - 101 / ג) כלי לוקח בסימטא או ברה"ר - 101 / ד) מוכר כלי ופירות - 102 / ה) כלי לוקח ברשות מוכר ולהיפך - 102 / ו) משיכת כלי המוכר - 103 / ז) פסיקת דמים, כור בל' סאה בסלע - 103 / ח) משך חמרו, מדידת הלוקח - 105 / ט) מידה של סרסור - 106 / י' מידה של אחד מהם - 106 / יא) הנוטל כלי מבית אומן - 106 / יב) זכין - 107

סימן ר"א / סיטומתא.....108

(א) ב) דיני סיטומתא - 108

סימן ר"ב / קנין אגב.....110

(א) קרקע שכורה, נתינת דמים - 110 / ב) צבורים - 111 / ג) קרקע לאחד ומטלטלים לאחר - 112 / ד) יד עניים - 112 / ה) בהמה - 112 / ו) קרקע - 112 / ז) ידוע שאין לו קרקע - 113 / ח) עבדים וקרקעות - 113 / ט) עבדים ומטלטלים - 114 / י' (יא) יב) עציץ - 114 / יג) יד) טו) משוך בהמה זו וקנה כלים שעליה - 114

סימן ר"ג / מה נקנה בחליפין.....116

(א) מה לא נקנה בחליפין - 116 / ב) מחליף חמור בפרה וטלה - 118 / ג) מטבע ולשונות של כסף - 118 / ד) ה) הזהב קונה את הכסף - 118 / ו) היחס בין זהב ונחושת - 119 / ז) יחס מטבע מול עצמו - 119 / ח) מעות הרעות - 119 / ט) איך קונים מטבע? - 120 / י' קני את וחמור, החליפו כל נכסיהם - 120

סימן ר"ד / מי שפרע ומחוסר אמנה.....122

(א) מי שפרע - 122 / ב) נפסד המקח, חשש הפסד - 123 / ג) שער שבשוק - 123 / ד) נוסח הקללה - 124 / ה) משכון - 124 / ו) סיטומתא - 124 / ז) ח) (יא) מחוסר אמנה - 124 / ט) רבים שאמרו לתת לפלוני מתנה - 125 / י' קניה בחוב - 125 / יא) מלוה שמרמה את הלוה כדי לקבל את החוב בחזרה - 126

- סימן ר"ה / מכירה באונס ומסירת מודעה.....127**
 (א) מכר באונס - 127 / (ב) ו) מתנה באונס - 130 / (ג) פשרה ומחילה - 131 / (ד) אנס למכור בזול - 131 / (ה) מודעה ואח"כ בירור האונס - 132 / (ז) הגדרת האונס - 132 / (ח) גזל שדה ואח"כ אנס את הבעלים למכור לו - 133 / (ט) עדים על המכירה ועל המודעה, מודעה ללא תאריך - 134 / (י) מוכר שהודה שקיבל מעות - 134 / (יא) ביטול מודעה, וביטולי ביטול מודעה - 135 / (יב) אונס דנפשיה, אונס כללי, אנסוהו לקנות - 136
- סימן ר"ו / כשאמכור אמכור לך.....137**
 (א) כשאמכור את השדה אמכור לך - 137 / (ב) כפי שישובו שלושה - 139 / (ג) כפי שישובו ארבעה - 139 / (ד) רוצה שמאים אחרים - 139
- סימן ר"ז / דברים שבלב ואסמכתא.....140**
 (א) פטומי מילי - 141 / (ג) דברים שבלב וגילוי דעת - 142 / (ד) דברים שבלב לא היו דברים - 144 / (ה) ו) ז) מכר בתנאי שאם יהיה לו כסף יחזירו לו - 145 / (ח) את ונוולא אחי - 147 / (ט) הלווה בתנאי שלאחר ג' שנים הקרקע שלו - 147 / (י) הדרא ארעא והדרי פירי - 148 / (יא) אסמכתא במחילה - 149 / (יב) המשליש שטור - 150 / (ב) יג) הגדרת אסמכתא - 150 / (יד) טו) מעכשיו או ב"ד חשוב - 153 / (טז) תקנת חכמי ספרד - 155 / (יז) נתן משכון על התחייבות של אסמכתא - 157 / (יח) הכותב דלא כאסמכתא - 157 / (יט) נתחייב בשבועה ותקיעת כף - 157 / (כ) התחייבות ללא תנאי - 159 / (כא) דבר שאינו קצוב - 159
- סימן ר"ח / קנין הנעשה באיסור.....160**
 (א) קנין הנעשה באיסור - 160
- סימן ר"ט / דבר שלא מסויים ושלא בא לעולם.....162**
 (א) (ב) סוג לא ידוע או מידה לא ידועה - 162 / (ג) נתן מעות ללא פסיקת השער - 164 / (ד) אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם - 164 / (ה) ו) דבר שאינו ברשותו - 168 / (ז) ט) י) משייר דבר שלא בא לעולם - 169 / (ח) על מנת - שיוור או תנאי, סילוק מדשלב"ל - 170
- סימן ר"י / המקנה לדבר שלבל"ע.....173**
 (א) המזכה לעובר - 173 / (ב) קנה כחמור - 175 / (ג) קנה אתה וחמור - 175
- סימן ר"א / דבר שאינו ברשותו.....176**
 (א) דבר שאינו ברשותו - 176 / (ב) מקרים מיוחדים שתקנו שהמכר חל - 177 / (ג) מכר נכסי אביו ומת קודם אביו - 177 / (ד) מכח אבוב דאבא קאתינא - 178 / (ה) קנין פירות - 178 / (ו) קנה מטלטלים בקנין אגב - 178 / (ז) פקדון - 179
- סימן ר"ב / דבר שאין בו ממש, מקדיש דשלב"ל.....181**
 (א) ידור פלוני בבית זה - 181 / (ב) אויר החצר - 182 / (ג) שייך לעצמו דבר שאין בו ממש - 182 / (ד) (ה) ו) קונה לזמן, קונה לפירותיה, קונה פירותיה, שוכר - 183 / (ז) ט) מקדיש דבר שלא בא לעולם - 184 / (ח) הקדש בזה"ז - 187
- סימן רכ"א / נחלקו על המחיר ולבסוף קנו בסתם.....188**
 (א) נחלקו על המחיר ולבסוף קנו בסתם - 188

- סימן רכ"ב / נאמנות המוכר, לקח מאחד מחמשה..... 189**
 (א) ולחזי זוזי ממאן נקט - 189 / (ב) לקח מאחד מחמשה - 191 / (ג) לקח מאחד מחמשה וכפר ונשבע על שקר - 192 / (ד) הממע"ה - 193
- סימן רכ"ג / המחליף זה בזה ונתעורר ספק..... 194**
 (א) המחליף פרה בחמור וילדה - 194 / (ג) המוכר שותק - 195 / (ד) זה אומר גדולה וזה אומר קטנה - 195 / (ה) המוכר שותק או אומר איני יודע - 196
- סימן רכ"ד / כאן נמצאו כאן היו..... 197**
 (א) מחליף פרה בחמור - 197 / (ב) מחט בבית הכוסות - 198
- סימן רכ"ה / אחריות טעות סופר..... 199**
 (א) אחריות טעות סופר - 199 / (ב) גוי שהוציא את הקרקע מהלוקח - 200 / (ג) התנו שיהיה אחריות על אונס - 201 / (ה) התנו שיהיה ללא אחריות - 201 / (ו) התנו שיהיה אחריות לאונס מסויים - 201
- סימן רכ"ו / אחריות דנפשיה..... 202**
 (א) מכר שלא באחריות יכול לירד לדין עבור הלוקח - 202 / (ב) אחריות דנפשיה - 202 / (ג) שעבוד חדש של המוכר על הקרקע שמכר - 203 / (ד) אפוטרופוס שמכר - 203 / (ה) יצאו עליה מערערים - 203 / (ו) צריך להודיע ללוקח שיש על הקרקע ערעור - 204
- סימן רכ"ז / דיני אונאה..... 205**
 (א) איסור - 205 / (ב) שתות - 205 / (ג) פחות משתות - 205 / (ד) יתר משתות בטל המקח - 206 / (ה) אונאה בפרוטה - 207 / (ו) האם יש איסור פחות משתות? - 208 / (ז) עד כדי שיראה לתגר - 208 / (ח) מוכר חוזר לעולם - 210 / (ט) מוכר החוזר בו מפני טעמים שונים - 211 / (י) יא) השתנה השער - 212 / (יב) יג) תובע אונאה עפ"י שעת המכר - 213 / (יד) אונאה לתגר - 213 / (טו) יש אונאה בס"ת ומרגלית - 213 / (טז) אונאה במטבעות - 213 / (יז) עד מתי חוזר - 214 / (יח) אסור לקיים מטבע שנפחתה - 214 / (יט) מכור לי באלו - 214 / (כ) חליפין - 215 / (כא) ע"מ שאין לך עלי אונאה - 216 / (כב) פירש את האונאה רחוק מן האמת - 218 / (כג) כד) כלי בעה"ב - 218 / (כה) שמאי - 219 / (כו) אונאת גוי - 219 / (כז) כח) הנושא ונותן באמנה - 219 / (כט) דברים שאין בהם אונאה - 220 / (ל) מכירה ע"י שליח - 221 / (לא) ב"ד שמכרו את נכסי היתומים וטעו - 221 / (לב) שכירות קרקע - 221 / (לג) לו) שכירות פועלים, קבלן - 221 / (לד) חטים וזרען בקרקע - לענין אונאה ושבועה - 222 / (לה) שכירות חפצים - 222 / (לו) לח) אחים שחלקו - 223 / (לט) חלוקה בטעות - 223
- סימן רכ"ח / אונאת דברים ורמאות במקח..... 224**
 (א) גדולה אונאת דברים - 224 / (ב) ג) יזהר בהונאת הגר ואשתו - 224 / (ד) דוגמאות של אונאת דברים - 225 / (ה) מכנה שם לחבירו - 225 / (ו) ז) גניבת דעת - 225 / (ח) אונאות שונות - 225 / (ט) פרכוס - 225 / (י) ערוב תבואה בתבואה - 226 / (יא) ערוב יין ביין - 226 / (יב) יג) יד) יין מזוג במים - 226 / (טו) שמרי יין - 226 / (טז) תגר - 226 / (יז) לברור את הגריסים - 227 / (יח) חלוקת פרסים לקונים, הורדת השער - 227 / (יט) הקונה שמן - 227
- סימן רכ"ט / מכירת תבואה עם פסולת..... 229**
 (א) שיעורי פסולת שלוקח מקבל על עצמו - 229 / (ב) מנהג המדינה - 230

סימן ר"ל / מכירת יין שיש בו פגמים..... 231

(א ב ג ד) לשונות של המוכר ומשמעותם - 231 / ה ו) המוכר יין והחמיץ אחר המכירה - 231 / ז) המוכר שכר והחמיץ אחר המכירה - 232 / ח) בעל יין שמכר את יינו לחנוני - 232 / ט) הנותן יין למחצית שכר - 233 / י) יין מבושם - 233

סימן רל"א / משקולות..... 235

(א) האיסור - 235 / ב) פיקוח - 235 / ג) אסור להשהות מידה חסירה בביתו - 235 / ד) ט) משקולות שונים - 236 / ה) המחק - 236 / ו) מדידת לח - 236 / ז) יב) קינוח המידות והמאזנים - 236 / ח) אל ישנה מהמנהג - 236 / י) חומר מהן מיוצרים המשקולות - 236 / יא) הטמנת משקולות במלח - 237 / יג) מאפייני המאזנים - 237 / יד) הכרעה או תוספת - 237 / טו) הוספה על המידות - 237 / טז) יז) מדידת קרקע - 238 / יח) החבל בו מודדים - 238 / יט) עונש המידות והמשקולות - 238 / כ) כא) עד כמה יכול להרוויח - 238 / כב) מכירת ביצים - 239 / כג) סחורה בדברים שיש בהם חיי נפש - 239 / כד) אצירת פירות שיש בהם חיי נפש - 239 / כה) חומרת האיסור - 239 / כו) הוצאת פירות מא"י - 239 / כז) כח) קציצת בעלי אומנות - 240

סימן רל"ב / אונאה במידה. ומום במקח..... 242

(א) טעות בדבר שבמידה במשקל או במנין - 242 / ב) בכדי שאין הדעת טועה - 243 / ג) מום הוא כמקח טעות - 244 / ד) פיצוי כספי על המום - 245 / ה) מום עובר - 246 / ו) מנהג המדינה - 246 / ז) תנאי - 246 / ח) ט) תנאים המטעים - 247 / י) מום בעבד - 248 / יא) מום בבהמה שקנה - 249 / יב) מום מצוי - 249 / יג) לוקח שפגם בחפץ ואח"כ גילה מום - 250 / יד) לוקח שהשיח את החפץ ואח"כ גילה מום - 250 / טו) לוקח שנהנה מהחפץ ואח"כ גילה מום - 250 / טז) יז) ספק אם המום היה בחפץ בשעת המקח - 251 / יח) מוכר שלא ידע על המום בחפץ והחפץ ניזוק - 252 / יט) קנה ביצים ונמצאו לא ראויים לאכילה - 254 / כ) כא) אין הולכים בממון אחר הרוב (זרעוני גינה) - 254 / כב) הוליכו הלוקח למדינה אחרת - 255 / כג) המוכר שור ונמצא נגחן - 256

סימן רל"ג / נמצא מין אחר או יפה..... 258

(א) מכר מין אחר או טיב אחר - 258

סימן רל"ד / מכר דבר איסור..... 260

(א) ב) מכר איסור דאורייתא - 260 / ג) מכר איסור דרבנן - 260 / ד) מכר איסור הנאה - 261

סימן רל"ה / קנין של חרש שוטה וקטן..... 262

(א) קטן המוכר מטלטלין - 262 / ב) קטן שיש לו אפוטרופוס - 264 / ג) אונאה במכירת הקטן - 265 / ד) קללת מי שפרע - 265 / ה) ו) קנין סודר, קנין אגב, קנין חצר - 265 / ז) קטן הקונה קרקע מדין זכין - 266 / ח) ט) י) קטן המוכר קרקע - 268 / י) מתנת קרקע - 270 / יא) יב) הגדרת גדול - 270 / יג) קרובים שטוענים שהמוכר היה קטן - 270 / יד) הוצאת הקרקע מיד הלוקח - 270 / טו) קטן שלווה - 271 / טז) קטן לא נעשה ערב - 273 / יז) יח) יט) חרש ואילם - 273 / כ) שוטה - 274 / כא) עיתים שוטה ועיתים חלים - 274 / כב) שיכור - 274 / כג) זיכה לאחר מכר שלא בפניו - 274 / כד) עבד כנעני - 274 / כה) מכירת הבעל או האשה מנכסיהם - 275 / כו) כז) נכסי יתומים - 275 / כח) מכר בשבת - 275

- סימן רל"ו / גוי שאנס קרקע מישראל**..... 276
 (א) גוי שאנס קרקע באמצעות איום ברציחה - 276 / (ב) שבועה כמה שילים לגוי על הקרקע - 277 /
 (ד) מקרים שהמקח קיים - 277 / (ה) ו) טוענים ללוקח ולירוש - 278 / (ז) ח) ט) גוי שאנס קרקע מחמת
 טענה על חוב - 278
- סימן רל"ז / עני המהפך בחררה**..... 281
 (א) עני המהפך בחררה - 281 / (ב) שכירות מלמד המועסק בבית אחר - 283
- סימן רל"ח / כותבים שטר למוכר שלא בפני הלוקח**..... 284
 (א) כותבים שטר למוכר - 284 / (ב) הלוקח נותן שכר הסופר - 286
- סימן רל"ט / שטר מכר שאבד ורוצה לכתוב שטר נוסף**..... 287
 (א) לוקח שטען ששטר אבד - 287 / (ב) שטר מכר המאוחר פסול - 287
- סימן ר"מ / שני שטרות היוצאים על שדה אחת**..... 289
 (א) שני שטרות היוצאים על שדה אחת - 289 / (ג) שני שטרות היוצאים בשם שני לקוחות שונים -
 291 / (ד) דרכים לברר מי קנה ראשון - 292
- סימן רמ"א / מתנה ומחילה**..... 293
 (א) כללי מתנה - 293 / (ב) מחילה - 294 / (ג) מה שתטול ממני אמחול לך, מעמד שלושתן - 296 / (ד)
 דבר שאינו מסוים - 297 / (ה) מתנה שהמקבל לא יכול להקדיש - 298 / (ו) מתנה על מנת להחזיר -
 298 / (ז) חילוק בין 'תחזירה' ובין 'תחזירה ל' - 300 / (ח) חיובי המקבל 'מתנה ע"מ להחזיר' - 302 /
 (ט) אם לא התקיים התנאי - 302 / (י) ספק אם התנאי התקיים - 302 / (יא) מתנה לבנו בתנאי ולא
 התקיים התנאי נהפכת לירושה - 303 / (יב) משפטי התנאים - 303
- סימן רמ"ב / מתנה באונס ומתנה טמירתא**..... 306
 (א) מודעא על מתנה - 306 / (ב) אם יודעים שאנוס - 307 / (ג) מתנה טמירתא - 307 / (ד) מה צריך
 להיות בפרהסיא - 308 / (ה) בזמן הזה - 308 / (ו) מתנת שכ"מ ומצוה מחמת מיתה - 309 / (ז) החזיק
 במתנה בפני הנותן - 309 / (ח) ט) י) האם מתנה טמירתא משמשת כמודעא - 310
- סימן רמ"ג / שטר מתנה, זכין**..... 311
 (א) זכה לפלוני - 311 / (ב) הולך לפלוני - 311 / (ג) ד) ה) פרטים נוספים בהולך אוזכה לפלוני - 312 /
 (ו) ח) ט) י) יא) זכו לפלוני בשדה וכתבו לו את השטר - 312 / (ז) זכו בשדה על מנת שתכתבו את השטר
 - 313 / (יב) שטר ראייה שהגיע למקבל אחר מיתת הנותן - 315 / (יג) שטר מתנה שנמצא ביד שלישי -
 315 / (יד) באמצעות מי אפשר לזכות - 316 / (טו) קטן - 316 / (טז) שוטה - 318 / (יז) חרש - 319 /
 (יח) זכין לקטן בן יומו - 319 / (יט) באיזה קנין יכול הקטן לקנות - 320 / (כ) קנין חצר - 320 / (כא) חצר
 המשתמרת - 320 / (כב) קנין ד' אמות - 321 / (כג) חצר של קטן וקטנה - 321 / (כד) אויר שאין סופו
 לנוח - 323 / (כה) אויר שסופו לנוח - 324 /
- סימן רמ"ד / שליח העושה שליח לכתוב שטר מתנה**..... 325
 (א) שליח העושה שליח לכתוב שטר מתנה - 325
- סימן רמ"ה / לשונות של מתנה וסירוב למתנה**..... 328
 (א) ב) 'נתתי ו'אתן' - 328 / (ג) ד) תהא נתונה, אתן מעכשיו - 329 / (ה) הודאות סותרות - בין
 הנותן והמקבל - 329 / (ה) ו) הודאות סותרות - בין הנותן ובין בן המקבל - 330 / (ז) מקבל מתנה

שטוען לבע"ח שזו אינה מתנה שלו - 330 / ח) בעלים שטוען שלא נתן - 331 / ט) מחילה או החזרת השטר - 331 / י) מקבל מתנה שצווח - 331 / יא) מקבל מתנה שזיכו לו ע"י אחר וצווח - 332

סימן רמ"ו / הכותב כל נכסיו (מלבד דיני מתנת שכ"מ)..... 334
 א) שכ"מ ששמע שבנו מת ונתן כל נכסיו - 334 / ב) בריא ששמע שבנו מת ונתן כל נכסיו - 334 / ג) נתן כל נכסיו מחמת שהיה צריך לברוח - 334 / ד) ה' ו' יב) הכותב כל נכסיו לא עשאו אלא אפטרופוס - 335 / ז) ח) קניין או שטר, יפוי כח - 336 / ט) י) נתן גם לבנו וגם לאדם אחר - 337 / יא) כתב נכסיו לשני בניו - 338 / יג) יד) טו) טז) דינים נוספים במי שנתן כל נכסיו - 338 / יז) דין הפירות, אכול עימי - 338 -

סימן רמ"ז / הנותן מתנה לבני ביתו..... 341
 א) בריא ששלח מתנות לבני ביתו - 341 / ג) שכ"מ ששלח מתנות לבני ביתו - 342 / ד) 'יתומים', 'קרובים' - 343 / ה) מחצה לאהרן ומחצה לבניו - 343

סימן רמ"ח / מתנה לך ואחריו לפלוני..... 345
 א) ב) ירושה אין לה הפסק - 345 / ג) מת שני בחיי ראשון - 347 / ד) לאחרים אבל לא לעצמו - 348 / ה) ו' שעבוד נכסים - 348 / ז) ט) אחריו מהיום לפלוני - 349 / ח) אמר לאשה 'ואחריו לפלוני' - 351 / י) מה כלול בלשון המתנה - 352 / יא) מה כלול בלשון המתנה - המשך - 352 / יב) נתן כל נכסיו אגב קרקע - 353 / יג) בריא שנתן כל נכסיו אגב קרקע אין השטרות בכלל - 353

סימן רמ"ט / דינים כללים בנתינת מתנה..... 354
 א) מחוסר אמנה - 354 / ב) מתנה לגוי - 354 / ג) מתנה לעבד ולאשת איש - 354 / ד) הכותב כל נכסיו לעבדו - 354 / ה) מידת חסידות שלא לקבל מתנות - 355

סימן ר"נ / מתנת שכיב מרע ללא קנין ובקנין..... 356
 א) דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים - 356 / ב) עמד חוזר - 357 / ג) שכ"מ שהודה, שכ"מ שהקדיש או הפקיר או מכר - 358 / ד) מתנת שכ"מ במקצת - 360 / ה) הגדרת שכיב מרע - 361 / ו' נשתתק, גוסס - 361 / ז) ח) מצוה מחמת מיתה - 362 / ט) מתנת שכ"מ מהיום - 362 / י) חיישינן שיש לו עוד נכסים - 362 / יא) מחלק נכסיו - 363 / יב) חזרה במקצת היא חזרה בכולה - 364 / יג) דייתקי מבטל דייתקי - 365 / יד) מצוה מחמת מיתה שעשה קנין - 366 / טו) כתב כל נכסיו לעבדו - 366 / טז) מתנה ללא קנין - 366 / יז) כ) קנין סודר או שטר קנין - 366 / יח) יט) שטר צוואה - 368 / כא) שטר לזכרון - 369 / כב) תנו וכתבו - 369 / כג) בריא בשטר צוואה - 370 / כד) בריא בשטר קנין - 370 / כה) דייתקי קשורה על ירכו - 370 / כו) שמא לא נכללו נכסים אלו במתנה - 371

סימן רנ"א / נוסח השטר במתנת שכ"מ..... 372
 א) 'בחיים ובמוות' - 372 / ב) לא כתוב בשטר אם היה בריא או שכ"מ - 372

סימן רנ"ב / גביית כתובה ממקבל מתנה, ומצווה לקיים דברי המת..... 374
 א) אלמנה גובה ממתנת שכ"מ - 374 / ב) מצוה לקיים דברי המת - 375

סימן רנ"ג / פרטי מתנת שכ"מ..... 378
 א) נכנסו לבקר את החולה - דיינים או עדים? - 378 / ב) לשונות מתנה או ירושה - 378 / ג) לשון 'זיכה' וכדומה במתנת בריא - 379 / ד) לשונות של שופרא דשטרא - 380 / ה) מתנה בטעות - 380 / ו) 'אלא למי?' - 381 / ז) אפטרופוס - 381 / ח) מתנה נוספת או בחובו - 382 / ט) נתן מתנה לכמה

אנשים - 383 / י) מתנת שכ"מ מול ירושה - 384 / יא) שכ"מ שמונה והולך את החובות שחייבים לו - 384 / יב) שתי צוואות - האם תלויות זב"ז - 384 / יג) מתנה מדמי היין - 385 / יד) נתן בית ונמצא שהבית גדול יותר - 387 / טו) נתן לבתו בכתובתה - 387 / טז) לנדוניא או בנדוניא - 387 / ז) תנו שקל לבני - 388 / יח) מתנה במקצת - 388 / יט) תנו מנה ואבד - 388 / כ) הקנאת הלואה - 389 / כא) דבר שאין בו ממש - 389 / כב) שני חצאים - 389 / כג) צדקה לעניים - 390 / כד) כה) איך מחלקים - 390 / כו) כז) אם תלד אשתי זכר יטול - 391 / כח) אם תלד אשתי יטול אחי - 392 / כט) נכסי לטוביה - 392 / ל) ציווה שלא יספד ולא יקבר - 394 / לא) הירשים מחוייבים לקבות - 394 / לב) צוואה שנכתבה בערכאות - 394 / לג) מתנה למי שאינו בעולם, 'איזה מהם שירצה', כתיבת שטר פרטי - 395

סימן רנ"ד / קנין בשבת 396
 א) קנין בשבת למתנת שכ"מ - 396

סימן רנ"ה / שכ"מ שהודה שחייב 397
 א) אמר מנה לי ביד פלוני - 397 / ב) מנה לפלוני בידי - 397 / ג) הקדיש כל נכסיו - 398 / ד) יתומים שטוענים שפרעו - 400 / ה) יתומים שטוענים שאביהם טען פרעתי - 401 / ו) ירשים שמכרו את מתנת השכ"מ - 401 / ז) ראה שאביו הטמין מעות - 402 / ח) אביך אמר כך - 402 / ט) דברי חלומות - 402 -

סימן רנ"ו / מתנת שכ"מ של גר, שחרור עבד 403
 א) גר הבא לתת מתנת שכ"מ - 403 / ב) גר שזיכה ממון ליתומה ע"י בנו - 404 / ג) הודאה, מתנה לגוי - 405 / ד) שחרור עבד - 405 -

סימן רנ"ז / הנותן מהיום ולאחר מיתה 406
 א) הנותן לבנו מהיום ולאחר מיתה - 406 / ב) דין הפירות - 407 / ג) אב שמכר - 408 / ד) בן שמכר - 408 / ה) מכר הבן ומת בחיי האב - 408 / ו) בריא שנתן מהיום ולאחר מיתה - 409 / ז) בריא שנתן מהיום אם לא אחזור בי - 409

סימן רנ"ח / זמנו של שטר מוכיח עליו 410
 א) זמנו של שטר מוכיח עליו - 410 / ב) שטר שיש בו קנין - 410

סימן רנ"ט / השבת אבידה 412
 א) לא תגזול, לא תוכל להתעלם, השב תשיבם - 412 / ב) הקדמה - 414 / ג) רוב גויים, רוב ישראל - 415 / ד) חבית יין בעיר שרובה גויים - 416 / ה) לפני משורת הדין - 416 / ו) רוב טבחי ישראל - 416 / ז) זוטו של ים, שטף נהר קורותיו - 417 / ח) נהר עם סכר, שומרי בתי כנסיות - 418 / ט) אבידת קרקע - 419

סימן ר"ס / דיני סימנים ומקומות שמוצא בהם 420
 א) כותל ישן וכותל חדש - 420 / ג) בית שהשכיר לאחרים - 421 / ד) קנין חצר בחצר השותפים, וחצר מושכרת - 423 / ה) שולחני, חנוני - 425 / ו) פירות בדרך - 425 / ז) מכנסתא דבי דרי - 426 / ח) גוזל המדדה - 427 / ט) י) ספק הינוח - 427 / יא) מצא באשפה - 429

- סימן רס"א / מצב שניכר שזה אבידה**..... 430
 (א) רועים בדרך - 430 / (ב) רצה בדרך או רועה בכרמים - 430 / (ג) פרה ברה"ר או ברפת - 430 / (ד) אבידה מדעת - 430
- סימן רס"ב / מתי חייב להשיב**..... 433
 (א) שווה פרוטה - 433 / (ב) ד ראה מטבע שנפלה משניים או שלושה - 433 / (ג) יאשל"מ - 434 / (ה) גדר יאוש - 435 / (ו) ז חפץ הבעלים מרגיש בנפילתו - 436 / (ח) י דבר שיש בו סימן - 436 / (ט) כריכות, חביות - 436 / (יא) יב מטבעות - 437 / (יג) סימן במטבע - 437 / (יד) יאוש ודאי - 438 / (טו) סימן הבא מאליו - 438 / (טז) מחטים - 438 / (יז) הלוקח פירות מחבירו ומצא בהם מעות - 438 / (יח) יט) כ) סימן בחפץ שליד האבידה - 439 / (כא) טביעות עין לת"ח - 440
- סימן רס"ג / אינה לפי כבודו**..... 441
 (א) הגדר - 441 / (ב) הכישה, דרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר - 441 / (ג) לפנים משורת הדין - 442
- סימן רס"ד / הפסד חפץ עבור השבת אבידה**..... 443
 (א) שלו קודמת לאבידת רבו ואביו - 443 / (ב) אבידת אביו ואבידת רבו - 443 / (ג) שטף נהר חמורו וחמורו חבירו - 443 / (ד) ירד להציל ולא הציל - 444 / (ה) הדין הנ"ל בדבש ויין - 446 / (ו) ז) משטה הייתי בכך - 446 / (ח) מתי לא יכול לטעון משטה - 447
- סימן רס"ה / הפסד שכר עבור השבת אבידה**..... 448
 (א) הפסד שכר עבור השבת אבידה - 448
- סימן רס"ו / אבידת הגוי**..... 450
 (א) אבידת גוי - 450 / (ב) משומד - 451 / (ד) חתול המזויק - 451 / (ה) כיבוד אב - 451
- סימן רס"ז / טיפול באבידה**..... 452
 (א) ב) להיכן משיב - 452 / (ג) היכן מכריז - 452 / (ד) ה) ו) ז) רמת הסימנים הנצרכת - 452 / (ח) סימנים וסימנים - 454 / (ט) עדים מול סימנים - 454 / (י) עד אחד - 454 / (יא) עדי נפילה מול עדי אריגה - 454 / (יב) מידת אורכה ורוחבה - 455 / (יג) משקל - 455 / (יד) אורכה ורוחבה מול גמיה - 455 / (טו) הכריז ולא באו הבעלים - 455 / (טז) שומר אבידה - 455 / (יז) חיוב טיפול - 457 / (יח) טיפול בכסות - 457 / (יט) טיפול בכלים - 457 / (כ) טיפול בספרים - 458 / (כא) המוצא תפילין - 458 / (כב) כג) כד) מצא בהמות וחיות - 458 / (כה) הלכה כר"ט שיש היתר תשמיש במעות - 459 / (כו) כז) להשביע משיב אבידה - 460
- סימן רס"ח / קנין חצר באבידה**..... 461
 (א) נפל על המציאה - 461 / (ב) קנין ד"א - 461 / (ג) משתמרת, עומד בצידה - 462 / (ד) הגדרת משתמר - 464 / (ה) קטן וקטנה - 464
- סימן רס"ט / המגביה מציאה לחבירו**..... 465
 (א) ב) המגביה מציאה לחבירו - 465 / (ג) ד) חרש ופקח או שני חרשים שהגביהו יחד - 465 / (ה) הגבהה - 466 / (ו) תנה לי או זכה לי - 466
- סימן ע"ר / מציאת בנו ועבדו**..... 468
 (א) מציאת חש"ו - 468 / (ב) מציאת בנו - 468 / (ג) מציאת פועל - 469

סימן רע"א / רוכב ומנהיג..... 470
 (א) משיכה והנהגה - 470 / (ב) מוסירה - 470 / (ג) אחד רוכב ואחד אוחז במוסירה - 471 / (ד) ה) מציאת גט ושט"ח - 471

סימן ער"ב / פריקה וטעינה..... 472
 (א) מצוות פריקה וטעינה - 472 / (ב) ג) בבית הקברות או זקן ואינה לפי כבודו - 472 / (ד) החמור חזר ונפל - 473 / (ה) מאימתי מחוייב - 473 / (ו) נטילת שכר - 473 / (ז) בעליו עמו - 473 / (ח) בהמת גוי ומשא של ישראל - 473 / (ט) בהמת ישראל ומשא של גוי - 474 / (י) פריקה מול טעינה, אוהב מול שונא - 474 / (יא) הגדרת שונא - 474 / (יב) קבוצת חמרים שרכבו יחד - 474 / (יג) יד) אחד טעון ואחד ריקן - 475 / (טו) הוצאות להצלת ממון או נפש - 475 / (טז) יח) תנאים של אנשי השיירה זה עם זה - 476 / (יז) ספינה העומדת לטבוע - 476

סימן רע"ג / הפקר..... 477
 (א) (ב) ג) ד) הגדרת הפקר - 477 / (ה) הפקר לחלק מהאנשים - 478 / (ו) מפקיר עבדיו - 478 / (ז) בפני כמה צריך להפקיר - 478 / (ח) ידות נדרים - 479 / (ט) מתי יכול לחזור מההפקר - 479 / (י) הפקר לזמן קצוב - 479 / (יא) הבטת בהפקר - 480 / (יב) ים ומדבר - 480 / (יג) יד) מצודת חבירו, מצודה שלו או שדה חבירו - 480 / (טו) קנין בספינה - 481 / (טז) עני המנקה - 481 / (יז) שחלים - 481 / (יח) שדה שיש בה כלאים - 481

סימן רע"ד / תנאי יהושע בן נון..... 482
 (א) עשרה תנאים התנה יהושע - 482

סימן ער"ה / זכיה בנכסי הגר..... 483
 (א) גר שמת - 483 / (ב) חיוב בקבורת הגר - 483 / (ג) ד) ה) ו) ז) גדרי הקנין בנכסי גר שמת - 483 / (ח) ט) י) החזיק בדבר אחד כדי לקנות דבר אחר - 486 / (יא) החזיק בשטר כדי לקנות הקרקע - 486 / (יב) יג) יד) טו) טז) הבדל בין קנין חזקה בנכסי חבירו לבין קנין חזקה בנכסי הפקר - 487 / (יז) יח) יט) כ) מעשה דו משמעי - 488 / (כא) נעילה והעמדת דלתות - 488 / (כב) כג) שבח הבא מאליו - 490 / (כד) כה) כו) אם אין דעתו לקנות לא קנה - 490 / (כז) משכון של ישראל ביד גר - 491 / (כח) משכון של גר ביד ישראל - 491 / (כט) עבדים גדולים וקטנים - 491 / (ל) החזיקו והתברר שהנכסים אינם הפקר - 492 / (לא) בע"ח גובה מהזוכה מההפקר - 492

סימן רע"ו / סדר נחלות..... 493
 (א) סדר נחלות - 493 / (ב) בן קודם לבת - 493 / (ג) הורשה בקבר - 493 / (ד) משפחת האם - 494 / (ה) מתה האם, עובר ונפל - 494 / (ו) ולד הגויה, דבר שאין בו ממש - 496

סימן רע"ז / בכורה..... 498
 (א) פי שניים היינו כנגד הפשוט - 498 / (ב) נוטל את שני החלקים יחד - 498 / (ג) ה) נולד לאחר מיתת אביו - 498 / (ד) טומטום שנקרע - 499 / (ו) הבא אחר נפלים - 499 / (ז) יוצא דופן - 500 / (ח) בכור מאב שאינו בכור מאם - 500 / (ט) בנים בגיתו - 500 / (י) בכור ממזר - 500 / (יא) ספק בכור - 500 / (יב) יכיר - 501 / (יג) בני בכור הוא - 501 / (יד) נשתתק - 502 / (טו) בכור ופשוט שמתו - 502

- סימן רע"ח / במה בכור נוטל פי שנים.....** 503
 (א) לא נוטל פי שניים בנכסי האם - 503 / ג) ראוי - 503 / ד) (ו) השביחו הנכסים - 503 / ה) מתנות כהונה - 505 / 21) בכור שמיחה - 505 / ז) הלוואה, משכון - 506 / ח) יש לבכור קודם חלוקה, ויתר בכל הנכסים - 508 / ט) אם מחה לא ויתר בכל הנכסים - 508 / י) סילוק מחלק בכורה, נכס משועבד או גזול - 508
- סימן רע"ט / האומר זה בני.....** 511
 (א) זה בני וזה אחי - 511 / ב) אינו בני, אינו אחי - 512 / ג) כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד - 513 / ה) אין קוראים לעבד אבא ואמא - 514 / ו) בא על שפחתו - 514
- סימן ר"פ / אחד האחים שטוען שיש אח נוסף.....** 516
 (א) חזקת יורש - 516 / ב) זה אחי והאחים אומרים אין אנו יודעים - 516 / ג) שבח - 517 / ד) זה אחי והאחים אומרים שהוא לא אחיהם - 517 / ו) יצא קול שיש לו אח - 518 / ז) אין ספק מוציא מידי ודאי - 518 / ח) ט) טומטום ואנדרוגינוס - 518 / י) נפל הבית עליו ועל אימו, עליו ועל בתו הנשואה - 519 / יא) אבי הבת ובן הבת - 519 / יב) נפל הבית עליו ועל אביו - 520
- סימן רפ"א / מעביר נכסיו מבניו.....** 521
 (א) יש רשות לאב להנחיל לבניו - 521 / ה) הנחלת רי"ח בן ברוקא בבריא - 522 / ב) ג) אמר בלשון שלילית - 522 / ד) חלק בכורה - 523 / ו) השווה את הבכור - 523 / ז) לשון מתנה מעורבת עם לשון ירושה, שטר חצי זכר - 523 / ח) לשונות של מתנה - 529 / ט) חלוקת כל הנכסים - 530 / י) נסיונות כושלים להבריא נכסים - 530
- סימן רפ"ב / אסור להעביר נחלה.....** 531
 (א) אסור להעביר נחלה - 531
- סימן רפ"ג / ירושת גוי, גר ומשומד.....** 533
 (א) גוי וגר - 533 / ב) משומד - 533 / ג) מעות לפדיון שבויה והתברר שהשתמדה - 534
- סימן רפ"ד / חזקת יורש וחזקת מת.....** 535
 (א) חזקת יורש - 535 / ב) ג) קול או מסל"ת שמת המוריש - 536 / ד) עדים שטבע במים שאין להם סוף - 536
- סימן רפ"ה / נכסי שבוי.....** 538
 (א) שמעו בו שמת - 538 / ב) ג) יצא באונס - 538 / ד) יצא לדעת - 539 / ה) יצא לדעת ששמעו בו שמת - 540 / ו) ז) ח) אין מורידים קטן, ולא קרוב לנכסי קטן - 540 / ט) אשה ובתה שנשבו - 542 / י) שבויה שהמירה - 542
- סימן רפ"ו / יתומים גדולים וקטנים.....** 543
 (א) מת והניח גדולים וקטנים - 543 / ב) גדול האחים שקנה בגדים לייצג את הקטנים - 543 / ג) הוצאות נישואין, הוצאות פדיון שבויים - 543 / ד) שושבינות שצריכים לשלם - 544 / ה) שושבינות שמקבלים - 544
- סימן רפ"ז / גדולים וקטנים שהשביחו את הנכסים.....** 545
 (א) גדולים וקטנים שהשביחו את הנכסים - 545 / ב) אח ת"ח - 547 / ג) בא אח ממדינת הים - 547

סימן רפ"ח / אחים שחולקים כיצד שמים את הבגדים.....548
 (א) שומת הבגדים - 548 / (ב) חלקו מבלי לתת מתנה שהמת ציווה - 548

סימן רפ"ט / אחים גדולים וקטנים שבאו לחלוק.....550
 (א) חלוקת הירושה בין גדולים וקטנים - 550 / (ב) (ג) (ד) דינים נוספים - 550 / (ה) כל האחים משתתפים בשווה בהוצאות הקבורה - 551

סימן ר"צ / אפוטרופוס.....552
 (א) את מי ממנים - 552 / (ב) אשה, עבד, קטן, ע"ה, קרוב - 553 / (ג) חשבון באחרונה ובראשונה - 554 / (ד) לבוש האפוטרופוס - 555 / (ה) (ו) סילוק האפוטרופוס - 555 / (ז) סמכות האפוטרופוס - 556 / (ח) מעות היתומים - 556 / (ט) י' מכירת מטלטלי היתומים - 557 / (יא) מכירת בהמות, עבדים ושדות - 558 / (יב) לדון בבי"ד עבור היתומים - 559 / (יג) להוציא עבדים לחירות - 560 / (יד) לעשר פירות היתומים - 560 / (טו) צרכי מצוה וצדקה - 561 / (טז) יט' (כ) שבועת האפוטרופוס - 562 / (יז) זהירות בממונם - 565 / (יח) לא מצאו אפוטרופוס - 565 / (כא) (כב) אפוטרופוס שמסר לשומר - 565 / (כג) מתחרט מלהיות אפוטרופוס - 565 / (כד) סמכו אצל בעה"ב - 565 / (כה) המפרנס יתומים מדעתו - 566 / (כו) קטן שהגדיל - 567 / (כז) אפוטרופוס לחרש ושוטה - 567 / (כח) אפוטרופוס שתובע ממון - 567

שאלות ממבחי הרבנות הראשית לישראל.....568
 סימן קפ"ט - 568 / סימן ק"צ - 568 / סימן קצ"א - 568 / סימן קצ"ב - 568 / סימן קצ"ג - 569 / סימן קצ"ד - 569 / סימן קצ"ה - 569 / סימן קצ"ח - 570 / סימן קצ"ט - 571 / סימן ר' - 571 / סימן ר"א - 571 / סימן ר"ב - 571 / סימן ר"ג - 572 / סימן ר"ד - 572 / סימן ר"ה - 572 / סימן ר"ו - 573 / סימן ר"ז - 573 / סימן ר"ח - 574 / סימן ר"ט - 574 / סימן ר"י - 576 / סימן ר"יא - 576 / סימן ר"יב - 576 / סימן רכ"ב - 576 / סימן רכ"ד - 577 / סימן רכ"ה - 577 / סימן רכ"ז - 577 / סימן רל"א - 578 / סימן רל"ב - 578 / סימן רל"ד - 579 / סימן רל"ה - 579 / סימן רל"ז - 580 / סימן רל"ח - 580 / סימן רמ"א - 580 / סימן רמ"ב - 581 / סימן רמ"ג - 581 / סימן רמ"ה - 581 / סימן רמ"ו - 581 / סימן רמ"ז - 582 / סימן רמ"ח - 582 / סימן ר"י - 583 / סימן רנ"ב - 584 / סימן רנ"ג - 584 / סימן רנ"ה - 585 / סימן רנ"ו - 585 / סימן רנ"ט - 585 / סימן רס"א - 586 / סימן רס"ב - 586 / סימן רס"ד - 586 / אבידה - כללי - 586 / סימן ע"ר - 587 / סימן ער"ב - 587 / סימן רע"ג - 587 / סימן ער"ה - 587 / סימן רע"ו - 588 / סימן רע"ז - 588 / סימן רע"ח - 589 / סימן רע"ט - 589 / סימן ר"פ - 589 / סימן רפ"א - 590 / סימן רפ"ב - 590 / סימן רפ"ד - 590 / סימן רפ"ח - 590 / סימן ר"צ - 591

סימן קפ"ט / אין המקח נגמר בדברים

פת"ש, קצות ונתיבות יסודיים

1. קצות ס"ק א עד 'עוד שם במוהרי"ט הביא ראייה'.

א) אין המקח נגמר בדברים

ב"מ מט. - דברים (-קונה שאמר לקנות וחזר בו) יש בהם משום מחוסרי אמנה. רמב"ם, שו"ע - מוכח שקנין לא נגמר ע"י דברים, אלא צריך מעשה קנין. תרומה"ד, רמ"א - וכן אם ראובן קנה חפץ משמעון והסכימו ביניהם לבטל את המקח, מחילה זו לא מועילה וצריך ששמעון יעשה מעשה קנין מחודש.

עדים

קידושין סה; שו"ע - לא אברי סהדי אלא לשקרי, דהיינו שאין צורך בעדים כדי ליצור קנין, תפקידם רק לסייע לצד אחד כאשר הצד השני משקר.

מפקיד הרוצה להקנות לנפקד את הפקדון

טור - בעל הפקדון שאמר להקנות לנפקד את הפקדון - הנפקד לא קנה. ◀
בדק הבית - אבל אם הפקדון נמצא ברשות הנפקד אזי חצרו קונה לו. ◀
ט"ז - אפילו אם הפקדון מונח ברשות הנפקד לא קנה, לפי שהקרקע תחת הפקדון קנוייה למפקיד (עפ"י רשב"ם ב"ב פה.).

◀ מהרי"ט מקשה על הט"ז -

א. באיזה קנין נקנתה חצר זו למפקיד?

ב. אפילו את"ל שהנפקד מקנה למפקיד מקום בחצירו, הרי אין מקום מסויים שבו מונח הפקדון שנאמר שהקנה לו את המקום הזה.

ג. אפילו אם המקום קנוי למפקיד, הרי כיון שהמפקיד מקנה לנפקד את החפץ שוב אין למפקיד שימוש במקום הזה, וא"כ מקום זה חוזר לנפקד והוא יכול לקנות בו כדין 'גיטו וידו באים כאחד'.

◀ קצות בביאור הט"ז -

א. לפי הרמב"ם יש קנין חזקה באכילת פירות (כדלקמן סימן קצ"ב, ח-י). ואף לראב"ד החולק וסובר שבאכילת פירות א"א לקנות את גוף החצר, מ"מ הוא מודה שקונה באכילת פירות את זכות השימוש הספציפית הזו שהשתמש בה בקרקע (כמו חזקת תשמישים דב"ב).

ב. כך הוא הקנין, שהנפקד מקנה למפקיד פיסת קרקע בחצירו בכל מקום שירצה. וכן שנינו בב"מ קטז: "שותפים לא קפדי אהדדי" ולכן האבנים שנפלו

- לחצר של אחד נחשבים ברשות שניהם, כי בעל החצר משאיל את רשותו לשני.
- ג. לא אומרים גיטו וידו באים כאחד בדיבור בעלמא אלא רק במעשה כגון מסירת הגט / שטר שחרור.
- ◀ הנתיבות (סוף הפתיחה לסימן ר) דוחה את תירוצי הקצות, ומסכים למהרי"ט -
- א. אמנם קונה את שימושי החצר באכילת פירות, אך 'קנין חצר' תלוי בבעלות על גוף החצר וזה שייך רק לנפקד.
- ב. כיון שהנפקד יכול להזיז את הפקדון ולהניחו היכן שרוצה א"כ המקום שעליו מונח הפקדון מוגדר כחצירו.
- ג. כיון שהמפקיד מוחל לנפקד שלא יחזיק יותר את הפקדון אצלו, ממילא החצר חוזרת לרשות הנפקד.

מעשה קנין ללא כוונת לקנות

- בדק הבית - אם עשה מעשה קנין אך לא התכוין לקנות - לא קנה.
עיי' בהרחבה לקמן סימן ר, סעיף ח.